

PAULUS Apostolus ad septem scribit Ecclesias : octava enim, ad ΗΕΒΡΑΕΟΣ, a plerisque extra numerum ponitur. TIMOTHEUM instruit ac TITUM et PHILEMONEM pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere pulo quam pauca scribere.

ACTUS APOSTOLORUM nudam quidem sonare videntur historiam et nascentis Ecclesiae infantiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum (*Coloss. ii, 14*), cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius animae languentis esse medicinam.

JACOBUS, PETRUS, JOANNES, JUDAS, septem Epistolas ediderunt, tam mysticas quam succinctas, et breves pariter ac longas : breves in verbis, longas in sententiis : ut rarus sit qui non in earum lectione cæcutiat.

APOCALYPSIS JOANNIS tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, et quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria, sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes, ut hæc me nosse pollicear et eorum fructus capere quorum radices in cælo fixæ sunt; sed velle fateor. Sediti me præfero : magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærrens invenit. Discamus in terris quorum scientia nobis perseveret in cælo. Obviis te manibus excipiam, et (ut inepte aliquid ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæseris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiae, amorem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistola præferbat. Festina, quæso te, et hærentis in salo naviculæ funem magis præcide quam solve. Nemo renuntiaturus sæculo bene potest vendere quæ contempsit ut venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Avaro tam deest quod habet quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est : infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (*II Cor. vi, 10*). Victus et vestitus divitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende; si non habes, projice. Tollenti tunicam, et pallium relinquendum est (*Matth. v. 40*). Scilicet nisi tu, semper recrastinans, et diem de die trahens, caute et pedentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantum et retia reliquerunt (*Matth. iv, 20; Luc. v, 11*). Vidua duo æra misit in gazophylacium, et præfertur Cræsi divitiis (*Luc. xxi, 2, 3*). Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

S. EUSEBII HIERONYMI

STRIDONENSIS PRESBYTERI,

DIVINÆ BIBLIOTHECÆ

PARS PRIMA,

Quæ complectitur Canonem Hebraicæ veritatis, cum annotationibus marginalibus Hebræi cujusdam qui tempore Rabani Mauri in scientia Legis celebratissimus fuit.

ORDO PRIMUS, LEGIS.

PRÆFATIO S. HIERONYMI IN PENTATEUCHUM¹, AD DESIDERIUM.

Desiderii² mei desideratas accepi epistolas, qui A tus est nomen, obsecrantis (*Dan. ix, 23*), ut trans-
quodam præsigio futurorum³, cum Daniele sorti-
latum in Latinam linguam de Hebræo sermone

¹ Exegimus hanc epistolam ad tres mss. codices : unum collegii Romani PP. Soc. Jesu, et duos qui sunt Vaticanæ bibliothecæ, alterum Palatinum sub n. 3

² Hic ille Desiderius videtur, ad quem epistola in nostra

³ Iisdem fere verbis eum compellat in modo laudata ad

Pentateucheum, nostrorum auribus traderem. Peri-
culosum opus certe, et obrectatorum meorum¹
latratibus patens, qui me asserunt in Septuaginta
Interpretum suggillationem nova pro veteribus cu-
dere, ita ingenium quasi vinum probantes²; cum
ego sæpissime testatus sim, me pro virili portione
in tabernaculo Dei offerre quæ possim³, nec opes
alterius aliorum paupertate sædari. Quod ut au-
derem, Origenis me studium provocavit, qui edi-
tioni antiquæ translationem Theodotionis mi-
scuit, asterisco ✕, et obelo⁴ ÷, id est,
stella et veru⁵ opus omne distinguens: dum
aut illucescere⁶ facit quæ minus ante fuerant, aut
superflua quæque jugulat, et confodit: maximeque
quæ evangelistarum⁷ et apostolorum auctoritas
promulgavit: in quibus multa de Veteri Testa-
sub n. 3, alterum Urbinatem. In his *Prologus*, sive
Præfatio in Pentateuchum inscribitur: quod ipse-
met Hieronymus hac ipsa præfatione innuit, quan-
quam lib. II *contra Rufinum*, n. 25, *Prologum in Ge-
nesim* vocat eumque ab initio ad finem totidem
verbis replicat.

nostra resensione 47 ab Hieronymo data est. Quo-
tus ille quantusque fuerit, ex eadem intelliges, ubi
scientiæ ac pietatis, maxime vero eloquentiæ lau-
dibus effertur. Nobis etiam aliquando visus est Ro-
mæ in presbyteri gradu meruisse: isque idem esse,
cui et S. Paulinus epist. 43 et Severus S. Mar-
tini Vitam inscripsit.

data ad eundem epist.: « Hoc nominis vaticinio
in te prædestinatum est; legimus enim sanctum
quoque Daniele appellatum desideriorum virum
(*Dan.* ix, 23) et amicum Dei, quia mysteria ejus
scire desideravit.

¹ Illud *meorum* in laudata contra Rufinum Apo-
logia S. Pater non agnoscit.

² Eos carpit qui libros annis æstimant non suis
meritis. Vina enim ætate exquirit aredduntur: libri
non item. Hoc sensu ad Augustinum aiebat, epi-
stol. 89: « Bibat vinum vetus cum suavitate, et
nostra musta contemnat. » MART.

³ Ita canon Memmianæ bibliothecæ, qui tamen
retinet in margine lectionem alteram, nempe, *pro
vili portione*; ut legendum putavit Haimo monachus,
qui commentarios edidit in Genesim, et in Deute-
ronomium, quos habeo in codice ms. perantiquo.
Hic igitur scriptor prologi præsentis singula verba
dum explicaret sic de illa lectione sermonem ha-
buit: Pro vili portione, seu paupertate mea. In
alia enim præfatione dicit quod in tabernaculo Dei
alii offerrent aurum, ladiides onychinos, byssum,
coccum et purpuram (*Exod.* xxxv, 5): sibi vero
sufficere si saltem pilos caprarum offerat (*Ibid.* 6).
Hanc dicit vilem portionem humiliando se, cum
tamen magna ipse offerret in tabernaculo Dei, hoc
est in Ecclesia. » Præfatio quam isto loco Haimo
citavit, est prologus Galeatus libris Samuel et Ma-
lachim præfixus. Quare idem Hieronymus, lib. II
Apologiæ adversus Rufinum, his verbis ejus im-
peritiam redarguit: « Vide quanto contra Septua-
ginta Interpretes tumeam supercilio, ut illos aurum,
et pretiosos lapides et purpuram; me pelles et
pilos caprarum in tabernaculo Dei obtulisse pro-
fitear. » Legimus tamen hic loci cum canone Mem-
miano, et aliis quibusdam mss. antiquioribus, *pro
virili portione*, sive *pro virili parte*, ut scriptum in-
fra invenies præfatione in Josue, ubi se ipsum ex-
plicat Hieron. MART.

-- Nostri omnes codices *pro vili* legunt sicque
olim lectum vulgo est: et vilia quidem se pro vi-

mento legimus, quæ in nostris codicibus non ha-
bentur; ut est illud: *Ex Ægypto vocavi filium meum*
(*Matth.* II, 15); et: *Quoniam Nazaræus vocabitur*
(*ibid.* 23); et: *Videbunt in quem compunxerunt*
(*Joan.* XIX, 37); et: *Flumina de ventre ejus fluent
æquæ vivæ* (*Joan.* VII, 38); et: *Quæ nec oculus vidit,
nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt*⁸,
quæ præparavit Deus diligentibus se (*I Cor.* II, 9),
et multa alia quæ proprium σύνταγμα desiderant.
Interrogemus ergo eos, ubi hæc scripta sint: et
cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis pro-
feramus. Primum testimonium est in Osee (*cap.* XI,
vers. 1), secundum in Isaia (*cap.* XII, *vers.* 1), ter-
tium in Zacharia (*cap.* XII, *vers.* 10, quartum in
Proverbiis (*cap.* XVII, *vers.* 4). quintum æque in
Isaia (*cap.* LXIV, *vers.* 4), Quod multi ignorantes,
B rium tenuitate offerre, excusarit Hieronymus. Ve-
rior tamen impressa est lectio, quam probat etiam
in Commentariis in Ezechielem I. XXIV: « In ta-
bernaculo quoque factum legimus, ut pro varietate
virium (hoc nempe est, pro virili parte) alius au-
rum, alius argentum, coccum, byssum, etc.: alii
pelles et caprarum offerant pilos, » etc. (*Ezech.*
XXXVII, 16-18).

⁴ Alias *Obelisco*. Audi jam Isidorum: « Obelus,
id est virgula jaceas, apponitur in verbis, aut
sententiis, superflue iteratis, sive ubi lectio aliqua
falsitate notata est, ut quasi sagitta jugulet super-
vacua, et falsa confodiat: sagitta enim Græce ὄβελος
dicitur. » Hesychio dicuntur ῥόδοι περιτεθι-
μενοι τοῖς Ὀμήρου στίχοις, *Virgulæ versibus Ho-
meri appositæ*. Vide si lubet et Cicer. epist. ad Dol-
bellam.

⁵ Canon Memmianus, *stella et virgula*; in mar-
gine autem notat *alibi veru*. Hoc modo innumeras
variantes lectiones observatas retinet idem manu-
scriptus codex Memmianus, quo nescio an sit præ-
stantior in orbe Christiano. MART.

⁶ Nuperus quæstionum Hieronymianarum auctor
contendit pro *illucescere* verbo, hic rescribendum
illustria: quemadmodum in *Apologia contra Rufi-
num* Erasmus et Victorius excuderunt. Sed videat-
ur illi mutasse eam vocem ex ingenio, ut eleganti-
us pro arbitrio suo legerent. Cætera enim optime
habet, estque ad omnium mss. fidem, *illucescere*:
atque illud, *illustria*, textu nihil mutato commode
subintelligitur post vocem *fuerant*, id est, *facit
illucescere quæ minus ante fuerant (illustria)*. Hiero-
nymo autem non insolens loquendi modus hic est,
quem simillimo iisdemque fere verbis exemplo as-
seram. Scribit nempe in præfatione ad Paralip.:
*Asteriscis designans, quæ minus ante fuerant, id est,
designata.*

⁷ Restituimus ad Palatini atque alterius codici
fidem, tuum ad eam, quæ in Apologia durat lectio-
nem, *maximeque quæ evangelistarum*, etc., sensu
nunc demum perspicuo ac verissimo. Hoc nimirum
ait Hieronymus, Ut hanc interpretationem ex He-
bræo aggrederer. *Origenis me studium provocavit,
maximeque ea, quæ evangelistarum et apostolorum
auctoritas promulgavit, etc.*, quæ deinde recitat
testimonia. Veteres editiones, in quibus erat *maxi-
meque evangelistarum*, et Martianæ rescribens,
maxime quæ evangelistarum, aut nullum, aut plane
falsum, et S. Doctoris menti contrarium sensum
reddunt, ut videretur dixisse de Origene, quod in-
ter superflua jugularit maxime quæ evangelista-
rum et apostolorum auctoritas promulgavit, et in
versione ex LXX non erant.

⁸ Alibi *ascendit*, juxta Græcum ἀνέβη.

apocryphorum deliramenta sectantur¹; Et Iberas nœnias² libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptolomæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur³. Denique ubicunque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre et Filio et Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt; ut et regi satisfacerent et arcum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas⁴ Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristæas [Al. Aristæus] ejusdem

¹ Assumptionem sive Eliæ Apocalypsin spuriam intelligit propter ultimum Epistolæ Pauli testimonium, de quo ita scribit ad Pammachium, lib. de Optimo genere interpretandi: « Solent in hoc loco apocryphorum quidam deliramenta sectari, et dicere, quod de Apocalypsi Eliæ testimonium sumptum sit, cum in Isaia juxta Hebraicum ita legatur, *A sæculo non auferunt*, etc. (Isa. LIV, 4). Intelligimus unde sumptum sit testimonium; et tamen Apostolus non verbum expressit e verbo; sed παραφρασιῶς eumdem sensum aliis sermonibus indicavit. » Idem intelligas et de aliis Scripturæ testimoniis, maxime de eo quod e Proverbiis sumptum a Joanne refertur, ubi sensum indicat aliis verbis S. evangelista. MART.

— Apocryphos libros, quorum titulus *Ascensio Isaïæ*, et *Apocalypsis Eliæ*, notat, ex quibus Gnostici et Basilidis discipuli depromptum putabant Pauli locum hunc ad Corinth. quod ipse Hieronymus tum epist. 57, ad Pammachium de Optimo genere interpretandi, cum luculentius in commentario in c. LXIV Isaïæ, mox adducendo testimonio prodit.

² Idem Hieronymus ita scribebat: *Et Iberas nœnias Ægyptiaque portenta sectari*. Ad Hedibiam, quæst. 10, *Iberas nœnias* appellari putant nonnulli portentosas nugas, quod apud Iberos, ut et Thesalos, magica miracula narrentur. Nœniæ sunt etiam querimoniarum flentium muliercularum pretio adductarum a parentibus defunctorum, ut ineptas laudes mortuis persolvant. Hic usus obtinet hodie apud incolas montium Pyrenæorum, e quibus, si Dionysio credimus, Iberes populi profecti in Asiam, sedes in Iberia posuerunt. At hoc loco, ni fallor, aliud voluit Hieronymus, fabulamenta scilicet librorum apocryphorum, in quibus de Gog et Magog multa forsitan narrabantur. Gog et Magog cum Iberis sibi junctis adversus sanctos et civitatem sanctam pugnaturi credebantur a Chiliastis tum Judæis, tum Christianis. Illorum opinionem vocat S. Doctor, *Judaicus et aniles fabulas*. Eos vero, qui somniabant diabolium cum omni exercitu suo aliquando Jerusalem celestem oppugnaturum, *multo pejores nœnias fingere asserit*, lib. XI Comment. in c. XXXVIII Ezechielis. MART. — Non alia de causa vocat *Iberas nœnias*, quam quod illi iidem hæretici, qui apocryphorum Ascensionis. Isaïæ et Apocalypsis Eliæ deliramenta sectabantur, in Iberia, sive Hispaniarum et Lusitaniæ regionibus illa jactabant. Luculentissime hoc prodit in c. LXIV Isaïæ, ubi de hoc loco Pauli disputans ex authenticis Isaïæ libris assumpto, « Unde, inquit, apocryphorum deliramenta conticeant, quæ ex occasione hujus testimonii ingeruntur Ecclesiis Christi.... Ascensio enim Isaïæ, et Apocalypsis Eliæ hoc habent testimonium, et per hanc occasionem, multaque hujusmodi Hispaniarum et Lusitaniæ deceptæ sunt mulierculæ... de quibus diligentissime vir apostolicus scribit Irenæus episcopus Lugdu-

A Ptolemæi⁵ ὑπερασπιστής, et multo post tempore Josephus⁶, nihil tale retulerint; sed in una basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem⁷. Ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio et verborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, et Platonis Protagoram⁸, et Demosthenis pro Ctesiphonte, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes⁹, aliter per apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit, ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? minime: sed post priorum studia, in domo

B nensis multarum originem explicans hæreseon, et maxime Gnosticorum, qui per Marcum Ægyptium, Galliarum primum circa Rhodanum, deinde Hispaniarum nobiles feminas deceperunt. » Quæ postrema ex Irenæo repelit in epistola ad Theodorum. Iberas igitur nœniæ, quas dicit, visiones sunt Gnosticorum et Basilidis, quibus Hispanias occupavit eorum discipulus Marcus Ægyptius. Paria his habet in epist. ad Hedibiam, quæst. 10: « Multo melius est simpliciter imperitiam confiteri, quam Basilidis hæresim defendere, et Iberas nœnias, Ægyptiaque portenta sectari. » Denique et in c. III in Amos hoc plane sensu: « Et Iberæ ineptiæ de Balsamo Barbeloque mirantur. » Recole et quæ nos ibi observavimus.

³ Cod. Palatin. *videbantur*. Platonis effatum, Θεοῦ εὐρεῖν τε ἔργον, εὐρόντα τε εἰς πολλοὺς ἐκφέρειν ἀδύνατον.

⁴ Omnium vetustissimi, qui fabulæ ab Hellenistis Judæis ad suæ gentis gloriam confictæ, aurem præbuere. Sancti sunt Patres, Justinus, Irenæus, Cyprianus, Cyrillus Hierosolymit. et Augustinus, qui singulum quemque interpretem suæ inclusum cellulæ fuisse narrant: a quibus abludunt tamen alii, qui binos commoratos esse aiunt, S. Epiphanius et Justinianus imperator novella 146, atque alii.

⁵ Addunt duo mss. ut et Memmianus apud Martianæum, *id est protector*: proprie autem est ὑπερασπιστής corporis custos, sive satelles, qui ἀσπίδος, seu clypei objectu, Regis corpus protegat.

⁶ Vetus Apologiæ editio cum negandi particula, et non multo post tempore Josephus, etc. Porro Josephi testimonium habes lib. XII *Antiquit.* c. 2: Συνέδριον ἐποίησατο ἐν τῷ παρά τὴν ἑλὼνα κατεσκευασμένῳ οἴκῳ: *Congregavit* (Demetrius) *eos* (Septuaginta seniores) *in domum prope littus exstructam*. In quem locum, paulo post tradit, perfecta jam legis interpretatione, congregasse Demetrium Judæos omnes, præsentibus etiam interpretibus. Non tamen esse, Aristæas cum Josepho convenit.

⁷ Conferendus S. ipse Pater præfatione altera in Paralipomenon libros ex Græco versos, ubi sentit de *Septuaginta Interpretibus*, quod *Spiritu sancto pleni ea quæ vera fuerant, transtulerint*.

⁸ *Pythagoram*, loco *Protagoram*, legimus in mss. omnibus: sed hoc scriptorum inolevisse imperitia, nulli erudito dubium esse potest, hi enim manifestiora et magis trita vocabula scribunt pro iis quæ ignorant. *Juda* v. g. pro *Jehu*, *Isalas* olim pro *Asaph*, uti monet Hieronym. in cap. I Osee, et in cap. XIII Matth. MART.

— Falso nostri etiam mss. *Pythagoram* legunt. Ciceronis autem versiones illæ omnes interciderunt.

⁹ Vocem *interpretes* nostri mss. sufficiunt, quæ et in Apologia recitatur.

Domini quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, et quod nesciebant, dubiis protulere sententiis. Nos post passionem et resurrectionem ejus, non tam prophetiam quam historiam scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod melius intelligimus, melius et proferimus. Audi igitur, æmule; obtrectator, ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta, sed confidenter cunctis illis apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat¹, quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego (*I Cor. xii, 28; Ephes. iv, 11*): in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris?

¹ Minus recte legebatur antea, *Per illorum*. Mss. nostri cum Apologiæ lectione castigant.

² Imo econtrario inferendum videtur mihi, *reprobaverunt*: id est, Hebræi contra se usurpata ab apostolis testimonia rejecerunt, suisque e codicibus vel eraserunt, vel subdola lectione adultera-

quid imperitorum animos contra me concitas? Sicuti in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab apostolis usurpata testimonia, probaverunt², et emendatiora sunt exemplaria Latina quam Græca, Græca quam Hebræa. Verum hæc contra invidios. Nunc te precor, Desideri charissime, ut quia³ tantum opus me subire fecisti, et a Genæi exordium capere, orationibus juves: quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

runt. Id profecto est, quod omnis S. Doctoris contextus intendit; vixque ego dubito, quin scriptum ab eo fuerit hoc sensu, *reprobaverunt*; minor autem editores et criticos huc animum non advertisse.

³ Unus Palatin. *ut qui*, pro *quia*, æque bene.

TITULI LIBRI BRESITH, ID EST GENESIS¹.

- I. De creatione mundi, et plasmatione hominis. De interdictione arboris, et prævaricatione et sententia Dei.
- II. Tunicis pellicis indutum Adam et uxorem, et custodiam ligni vitæ, et nativitatem Cain et Abel. De muneribus eorum, et parricidio Cain in Abel, et Catalogus vitæ Patrum.
- III. Corrupta terra per immunditiam hominum. Dominus ad Noe dicit ut arcam sibimet fabricaret, et universæ carnis seminario reservato, diluvium superinducit.
- IV. Noe ædificat altare Domino, et Dominus promittit super terram ultra diluvii aquas non missurum. Signum fœderis arcum ponit in nube, et ubi Noe vineam plantat, redactis fructibus inebriatur, atque nudatus, nuditatem patris Cham impie ridens, jugum servitutis incurrit.
- V. Catalogus filiorum Noe quemadmodum disseminati sunt super omnem terram. De ædificatione turris et confusione linguarum, et nativitate Abrahæ.
- VI. Dicit Deus ad Abraham, egredere de terra tua et de cognatione tua. Descendit in Ægyptum, et Saram uxorem suam sororem visus est appellare, et propter eam flagellavit Dominus Pharaonem. Et divisionem Lot et Abraham.
- VII. Reges gentium congregati contra Sodomam inire certamen. Lot deprædatum Abraham cum vernaculis suis una cum præda revocat. De Melchisedec sacrificio futuri temporis præsentante.
- VIII. Ubi Abraham dicit quod absque liberis sit, et vernaculum adoptat hæredem, atque ad annum audit de utero ejus futurum illi esse hæredem. Et sacrificio oblato rursus in terra non sua semen ejus peregrinum pronuntiat futurum, et quarta generatione auctum conscendere, et terras promissionis, extinctis gentibus, possidere.
- IX. Sara sterili permanente, ejus oratione ad Agar ingressus est. De fuga Agar et apparitione angeli ad eam. De promissionibus ad Abraham factis, et mutatione nominis ejus.
- X. Ubi Abrahæ præcipitur ut seipsum et omnes masculos domus suæ circumcissione signaret, et immutatione nominis Sarai, et quod illi centenario promitteretur nasciturus ex nonagenaria filius.
- XI. In valle Mambre in tribus viris Abrahæ apparuit Deus.
- XII. Ubi Dominus de interitu Sodomorum cum Abraham colloquitur: et gradatim de numero justorum Abraham interrogat, et de salvatione Lot atque eversione illarum civitatum.
- XIII. Ubi Lot mansit in monte, et de conceptu duarum filiarum ejus ex eo.
- XIV. Abraham peregrinatus Geraris, et Abimelech regem, quando Saram tulerat, et admonitio Dei facta est ad eum ne contingeret eam.
- XV. Ubi Sara concepit et peperit filium nonagenaria Isaac centenario Abraham, et Sara dicit: Ejice ancillam et filium ejus. Et juramento Abi-

¹ Horum titulorum seriem descripsimus ex canone Memmiano, longo satis tempore post editum Genesis librum, quem habemus mutilum prioribus septem vel octo foliis in exemplari nostro Sangermanensi. Hinc contigit ut priores numeros titu-

lorum apponeremus divinando in libro Genesis, et ita in nonnullis locis falleremur. Nullum igitur moveat dispar aliquando numerus marginalis ab ista titulorum congerie, quia causam erroris indicamus. MART.